

<https://doi.org/10.5281/zenodo.3404134>

УДК 58.056:581.543(477.51)

В.А. МЕДВЕДЄВ, О.О. ІЛЬЄНКО

Державний дендрологічний парк «Тростянець» НАН України
Україна, 16742 Чернігівська обл., Ічнянський р-н, с. Тростянець
dendropark@ukr.net

МОНУМЕНТАЛЬНА ГАЛЯВИНА ДЕРЖАВНОГО ДЕНДРОЛОГІЧНОГО ПАРКУ «ТРОСТЯНЕЦЬ» НАН УКРАЇНИ: ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ, ТЕНДЕНЦІЇ ЗМІН КОМПОЗИЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ, СУЧАСНИЙ СТАН

Мета — встановити зміни композиційної структури Монументальної галявини державного дендрологічного парку «Тростянець» НАН України за останні 60 років, оцінити її сучасний стан.

Матеріал та методи. Об'єкт досліджень — пейзажні елементи Монументальної галявини (великі та малі декоративні деревні групи, куртини, поодинокі дерева, узлісся). Зміни композиційної структури Монументальної галявини визначали шляхом зіставлення даних, наведених у публікаціях І.Н. Гегельського (1958) і І.А. Косаревського (1964), із результатами, одержаними нами у 2017—2018 рр. Визначали зміни в якісному та кількісному флористичному складі декоративного оформлення галявини та її облямуванні, в конфігурації як окремих декоративних груп і відкритих просторів, так і галявини в цілому, в системі перспектив та дорожній мережі. Для цього у 2017—2018 рр. проведено інвентаризацію насаджень галявини з поштучним обліком деревних рослин кожного виду та обміром діаметра стовбура на висоті 1,3 м над рівнем ґрунту, окремих декоративних груп та бічних відгалужень галявини.

Результати. Протягом 60 років випало багато дерев, що призвело до помітного розрідження як фонових масивів, так і декоративних груп, або до повного їх руйнування. Внаслідок таких перетворень відбулися зміни в конфігурації та розмірах галявини. Система перспектив на Монументальній галявині була сформована шляхом поділу її території куртинами, деревними групами різної геометричної форми та окремими деревами на дрібніші ділянки. Пейзажі галявини органічно пов'язані з деревними групами та масивами, розташованими за межами галявини, які, оточуючи її, також утворюють перспективи. Відбулися зміни в системі перспектив Монументальної галявини: помітно збільшилася площа вільного простору; галявина стала прозорою і розкритою, що збільшило вихід багатьох перспектив за її межі.

Висновки. Як свідчить аналіз динаміки видового складу ландшафтних насаджень, з часом він зазнає істотних змін як з природних причин (вікові аспекти, міжвидова конкуренція, індивідуальні особливості рослин тощо), так і внаслідок антропогенного впливу. Основною причиною істотного відпаду екзотичних дерев, використаних для декоративного оформлення Монументальної галявини, є досягнення ними вікової межі в умовах дендрологічного парку. Для підтримання високої декоративності насаджень потрібно проводити постійний моніторинг їх стану і змінити напрям трансформаційних змін у бік поліпшення. Для цього необхідно постійно здійснювати певний комплекс оптимізаційних заходів. Відновлення декоративних груп галявини неможливе без видалення місцевих видів дерев, які зайняли місце екзотичних видів. Проведення рубок догляду нині обмежене.

Ключові слова: дендрологічний парк, Монументальна галявина, композиційна структура, зміни.

Успішне вирішення проблеми збереження та відновлення ландшафтів старовинних парків і формування нових паркових комплексів неможливе без ретельного вивчення та критичного аналізу окремих об'єктів паркобудівельного мистецтва. Унікальним прикладом таких

об'єктів є штучно створений у другій половині XIX ст. І.М. Скоропадським горбкуватий ландшафт Тростянецького парку, який включає гірську ущелину «Швейцарія» і плато Монументальної (Першотравневої) галявини.

Для встановлення тенденцій структурних змін пейзажних композицій паркових ландшафтів, які відбуваються в часі, необхідно узагальнити

© В.А. МЕДВЕДЄВ, О.О. ІЛЬЄНКО, 2019

дані щодо їх сучасного стану і результати досліджень у попередні періоди розвитку парку.

Характерною рисою ландшафтів Тростянецького парку є вдале поєднання лучних газонів і декоративних галявин з деревно-чагарниковими масивами, групами та поодинокими деревами. Відкриті простори значною мірою визначають специфіку архітектурно-ландшафтної структури парку, вони мають першорядне значення для сприйняття деревно-чагарникових композицій. Естетичні якості галявин визначаються декоративністю узлісь та куртин, великих та малих деревних груп і поодиноких дерев, а також характером трав'яного покриву. Завдяки поєднанню відкритих зелених просторів галявин з деревними насадженнями досягається певне співвідношення форм за фактурою, кольором, положенням у просторі, ефективніше відтінюються кольорові контрасти пейзажних елементів. Однак високий ступінь динамічності паркових дендроценозів, зумовлений постійною зміною еколого-ценотичних умов, іноді призводить до небажаних трансформацій, що спричиняє необхідність постійного контролю як за загальним декоративним станом парку, так і за окремими пейзажними композиціями. Вивчення художніх прийомів оформлення паркових галявин становить науковий і практичний інтерес для композиційних рішень у паркобудівництві та озелененні населених місць.

Описуючи дендрофлору Тростянецького парку, О.Л. Липа [6] відзначав, що найбільша розмаїтість хвойних була зібрана на найбільшій і найкрасивішій Монументальній галявині парку. Характеризуючи декоративні особливості Тростянецького парку, Л.І. Рубцов [7] зазначив, що на Монументальній галявині зосереджені найцінніші дерева, переважно хвойні, представлені добре розвинутими екземплярами, тому галявина нагадує своєрідний арборетум.

Детальному опису пейзажних композицій Монументальної галявини присвячені праці Г.О. Степуніна (рукопис до звіту з інвентаризації дендропарку 1948—1949 рр.), І.Н. Гегельського [1] та І.А. Косаревського [5]. Кожен з цих описів Монументальної галявини містить як об'єктивну оцінку її композиційної струк-

тури, яка ґрунтується на знанні видового складу насаджень, законів та прийомів ландшафтного фітодизайну, так і суб'єктивну, зумовлену особливостями творчої індивідуальності автора, його особистим сприйняттям та баченням пейзажних картин, які постійно змінюються.

Мета — встановити зміни композиційної структури Монументальної галявини, які відбувались протягом останніх 60 років, оцінити її сучасний стан.

Матеріал та методи

Об'єкт досліджень — пейзажні елементи Монументальної галявини (великі та малі декоративні деревні групи, куртини, поодинокі дерева, узлісся). Зміни композиційної структури Монументальної галявини визначали шляхом зіставлення даних, наведених у публікаціях І.Н. Гегельського [1] та І.А. Косаревського [5], з результатами, одержаними нами у 2017—2018 рр. Визначали зміни в якісному та кількісному флористичному складі декоративного оформлення галявини та її облямуванні, в конфігурації як окремих декоративних груп та відкритих просторів, так і галявини в цілому, в системі перспектив та дорожній мережі. Для цього у 2018 рр. проведено інвентаризацію насаджень галявини з поштучним обліком деревних рослин кожного виду та обміром діаметрів стовбурів на висоті 1,3 м над рівнем ґрунту, окремих декоративних груп та бічних відгалужень галявини.

Латинські назви рослин наведено за довідниками [2—4].

Результати та обговорення

Монументальна галявина розташована в центрі східної частини парку на великій лучній рівнині та займає площу близько 2 га (рис. 1). Детальний аналіз композиційної побудови Монументальної галявини наприкінці 1960-х — на початку 1970-х років провів відомий ландшафтний архітектор І.А. Косаревський [5]. Схема його досліджень пейзажних мікрокомпозицій побудована з урахуванням дорожньої мережі, що дає змогу розкрити кращі її ділянки і забезпечити послідовність огляду під час руху

Рис. 1. Схематичний план дендропарку «Тростянець»: 1 — площа; 2 — балка Богівщина; 3 — стара садиба; 4 — Лебединий став; 5 — галявина Шевченка; 6 — тисова галявина; 7 — кедрова галявина; 8 — березова галявина; 9 — вестибюльна галявина; 10 — галявина велетенських туй; 11 — галявина Ковпака; 12 — галявина «Вісім братів»; 13 — горіхова галявина; 14 — галявина «Три сестри»; 15 — вершинний міст; 16 — модринова алея; 17 — сонячна галявина; 18 — ставок «Куциха»; 19 — Монументальна галявина; 20 — «Швейцарська» галявина; 21 — розвилка М.Т. Рильського; 22 — «Колона смутку»; 23 — липова алея

Fig. 1. Schematic plan of dendropark *Trostanets*: 1—area; 2 — beam Bogivschina; 3 — old farmstead; 4 — Swan pond; 5 — Shevchenko glade; 6 — yew glade; 7 — cedar glade; 8 — birch glade; 9 — vestibule glade; 10 — glade of enormous thuja; 11 — Kovpak glade; 12 — glade “Eight brothers”; 13 — nut glade; 14 — glade “Three sisters”; 15 — vertex bridge; 16 — larch avenue; 17 — sunny glade; 18 — pond “Kutsiha”; 19 — Monumental glade; 20 — “Swiss” glade; 21 — fork of M.T. Rylskiy; 22 — Column of sorrow; 23 — lime-tree alley

по дорогах. Розглянуті Косаревським принципи композиційної побудови Монументальної галявини та її характеристичні ознаки можна узагальнити таким чином.

Монументальна галявина — це комплекс різних за площею галявин, які межують з центральною та оточені серією пейзажів, композиційне рішення котрих безпосередньо пов'язане як із плануванням дорожньої мережі, так

і з організацією насаджень на центральній ділянці галявини.

Ця галявина значною мірою відрізняється від інших витонченістю пейзажів, у яких як поодинокі дерева, так і деревні угруповання, контрастують за формою, кольором і розмірами. У результаті галявина нагадує старий дендрарій, у композиції пейзажів якого багато екзотичних і місцевих рослин.

Таблиця 1. Видовий склад і таксаційна характеристика поодиноких дерев і декоративних груп, які оформляють Монументальну галявину

Table 1. Specific composition and taxation characteristic of single trees and decorative groups that design the Monumental glade

№ з/п	Таксон	Кількість рослин, екз.		Характеристика за таксаційними елементами							
				Вік, роки		Діаметр стовбура, см		Висота, м		Діаметр проекції крони, м	
		Рік дослідження									
		1958	2018	1958	2018	1958	2018	1958	2018	1958	2018
1.	<i>Abies alba</i> Mill.	20	7	85	152	32—40	29—110	16—21	15—35	6	4—12
2.	<i>Abies balsamea</i> (L.) Mill.	2	2	60—75	—	36—49	19—22	15—21	8	4—5	3—2,5
3.	<i>Abies concolor</i> Lindl. et Gord.	1	0	85	—	36	—	15	—	7	—
4.	<i>Abies fraseri</i> (Pursh) Poir.	1	0	70	—	26	—	9	—	6	—
5.	<i>Abies nordmanniana</i> (Stev.) Spach	2	4	85	152	48—54	67—110	17—22	28—35	4	6,5—12
6.	<i>Abies sibirica</i> Ledeb.	0	2	—	54	—	23—42	—	13—19,5	—	4—7,5
7.	<i>Chamaecyparis pisifera</i> Siebold et Zucc.	0	1	—	141	—	26	—	16,5	—	6,5
8.	<i>Chamaecyparis pisifera</i> 'Filifera'	0	1	—	141	—	51	—	21,5	—	7
9.	<i>Cryptomeria japonica</i> D. Don	0	1	—	36	—	9	—	6	—	1,3
10.	<i>Juniperus communis</i> L.	1	2	80	—	11	16	6	6	3	3
11.	<i>Juniperus sabina</i> L.	вк	вк	60—70	127—137	—	—	1,5	2	—	—
12.	<i>Juniperus sabina</i> 'Variegata'	1	0	50	—	—	—	0,5	—	1,5	—
13.	<i>Juniperus virginiana</i> L.	0	2	—	141	—	13—31	—	5,5—10	—	3—4
14.	<i>Larix decidua</i> Mill.	5	2	60—85	127—152	36—42	53—69	18—21	24—29	8	7—10
15.	<i>Picea abies</i> (L.) Karst.	45	26	85	151	58—64	18—122	19—24	15—30	9	3—10
16.	<i>Picea abies</i> 'Aurea'	2	0	85	—	75	—	22	—	16	—
17.	<i>Picea abies</i> 'Maxwellii'	0	2	—	121	—	14—25	—	5—12,5	—	2—3,5
18.	<i>Picea abies</i> 'Mutabilis'	0	1	—	139	—	121	—	30	—	13
19.	<i>Picea abies</i> 'Nana'	1	0	85	—	11	—	1,5	—	2,5	—
20.	<i>Picea abies</i> 'Pendula'	1	2	75	142	17	8—26	3,5	3,5	3	3
21.	<i>Picea abies</i> 'Pyramidalis'	2	0	90	—	65—70	—	24	—	11	—
22.	<i>Picea abies</i> 'Remontii'	1	0	85	—	9	—	3,2	—	2	—
23.	<i>Picea ajanensis</i> (Lindl. et Gord.) Fisch. ex Carr.	0	1	—	121	—	38	—	17,5	—	9
24.	<i>Picea alcockiana</i> Carr.	1	0	80	—	24	—	11	—	8	—
25.	<i>Picea canadensis</i> Britt.	5	0	85	—	32—43	—	14—18	—	9	—
26.	<i>Picea obovata</i> Ledeb.	2	1	85	152	42	82	19	25,5	11	8
27.	<i>Picea omorica</i> (Panc.) Purkyne	0	16	—	55	—	9—30	—	18,5—20	—	1,5—3
28.	<i>Picea pungens</i> Engelm. 'Glaucá'	6	0	85	—	18	—	13	—	4	—
29.	<i>Picea pungens</i> Engelm. 'Kosteriana'	1	0	80	—	36	—	17	—	6	—
30.	<i>Pinus banksiana</i> Lamb.	0	1	—	—	—	6	—	3	—	0,7
31.	<i>Pinus nigra</i> Arn.	1	1	75	142	39	66	19	27,5	6	7

Продовження табл. 1
Continuation of Table 1

№ з/п	Таксон	Кількість рослин, екз.		Характеристика за таксаційними елементами							
				Вік, роки		Діаметр стовбура, см		Висота, м		Діаметр проекції крони, м	
		Рік дослідження									
		1958	2018	1958	2018	1958	2018	1958	2018	1958	2018
32.	<i>Pinus parviflora</i> Siebold et Zucc.	1	0	70	—	7	—	3	—	1	—
33.	<i>Pinus sibirica</i> Du Tour	1	0	45	—	26	—	10	—	5	—
34.	<i>Pinus sylvestris</i> L.	3	2	80	147	45—49	11—65	22	28,5	9	6,5
35.	<i>Pinus strobus</i> L.	2	2	70—80	137—147	64—75	96—100	19—26	23—31	16	11—14
36.	<i>Thuja occidentalis</i> L.	14	3	70—85	137—152	12—26	51—72	7—11	16	7	12
37.	<i>Thuja occidentalis</i> 'Bodmerii'	2	1	70	131	19—24	18	6—8	6	5	3
38.	<i>Thuja occidentalis</i> 'Fastigiata'	0	6	—	64	—	19—25	—	14—15	—	1,5
39.	<i>Thuja occidentalis</i> 'Globosa'	2	1	70	137	9	19	4	5	6	6
40.	<i>Thuja occidentalis</i> 'Hoveja'	0	1	—	121	—	22—30	—	12—14,5	—	9—10
41.	<i>Thuja occidentalis</i> 'Lutescens'	0	2	—	27—141	—	15—48	—	6,5—18,5	—	4—8
42.	<i>Thuja occidentalis</i> 'Pumila'	6	2	85	152	24	9—14	1,5—4	2—4,5	5	1,5—2
43.	<i>Thuja occidentalis</i> 'Vervae- neana'	0	1	—	141	—	44	—	16	—	18
44.	<i>Thuja occidentalis</i> 'Wareana'	1	3	85	152	23	37—45	7	16,5	7	9
45.	<i>Thuja plicata</i> D. Don.	2	4	70—85	57—147	30—62	8—119	8—17	5—24	7	3—21
46.	<i>Tsuga canadensis</i> Carr.	1	0	85	—	46	—	13	—	13	—
47.	<i>Acer platanoides</i> L.	1	0	85	—	47	—	21	—	10	—
48.	<i>Acer platanoides</i> 'Schwedleri'	1	2	85	145	49	93—98	22	22—27	9	11—12
49.	<i>Acer pseudoplatanus</i> L. 'Leopoldii'	1	1	40	107	19	57	11	21,5	5	9
50.	<i>Aesculus hippocastanum</i> L.	1	0	85	—	64—67	—	19	—	14	—
51.	<i>Aesculus hippocastanum</i> 'Umbraculifera'	1	1	85	152	56	67	13	15	11	13
52.	<i>Berberis vulgaris</i> L.	0	1	—	—	—	—	—	1	—	—
53.	<i>Betula pendula</i> Roth	24	2	85	—	56—74	17—27	17—22	11—15	11	2—3,5
54.	<i>Betula pendula</i> 'Tristis'	1	0	30	—	20	—	6	—	5	—
55.	<i>Caragana arborescens</i> Lam.	вк	0	—	—	—	—	2,5	—	—	—
56.	<i>Crataegus curvisepala</i> Lindm.	0	1	—	—	—	12	—	3	—	2
57.	<i>Fraxinus excelsior</i> L.	0	2	—	131	—	25—78	—	13—24	—	3,5—8
58.	<i>Fraxinus excelsior</i> 'Pen- dula'	1	0	30	—	10	—	3	—	2	—
59.	<i>Fraxinus pennsylvanica</i> Marsh.	1	1	80	141	48	76	15	22	10	5
60.	<i>Gleditsia triacanthos</i> L.	5	0	85	—	32—50	—	15—19	—	6	—
61.	<i>Juglans cinerea</i> L.	2	1	75	142	46—52	73	21	25	9	11
62.	<i>Juglans nigra</i> L.	3	2	85	152	42—78	74—149	23	25—28	11	9—10
63.	<i>Lonicera nigra</i> L.	вк	0	—	—	—	—	1,5	—	—	—
64.	<i>Morus alba</i> L. 'Pendula'	1	0	60	—	14	—	2,5	—	2	—
65.	<i>Populus alba</i> L.	9	0	85	—	64—88	—	23—27	—	16	—

№ з/п	Таксон	Кількість рослин, екз.		Характеристика за таксаційними елементами							
				Вік, роки		Діаметр стовбура, см		Висота, м		Діаметр проекції крони, м	
		Рік дослідження									
		1958	2018	1958	2018	1958	2018	1958	2018	1958	2018
66.	<i>Populus canescens</i> (Ait.) Smith	1	0	85	—	88	—	22	—	10	—
67.	<i>Robinia pseudoacacia</i> L.	0	1	—	—	—	17	—	9	—	3,5
68.	<i>Quercus robur</i> L.	6	6	70—100	137—167	43—92	67—141	11—24	24—31	14	11—20
69.	<i>Quercus robur</i> 'Fastigiata'	2	1	70	—	42—79	13	9	6	11	2,5
70.	<i>Salix fragilis</i> L.	1	1	60	127	38	100	14	15	6	12
71.	<i>Syringa vulgaris</i> L.	вк	1	—	—	—	—	3	1	—	—
72.	<i>Tilia cordata</i> Mill.	8	2	70	—	24—38	29—45	16	14—20	12	6
73.	<i>Ulmus laevis</i> Pall.	0	3	—	141	—	88—90	—	27	—	11—12
	Загальна кількість рослин (без урахування кількості, позначеної «вк»)	206	132								
	Загальна кількість таксонів	54	49								

П р и м і т к а : вк — велика кількість; * — відсутня інформація.
N o t e : вк — a generous amount; * — absent information.

В асортименті деревної рослинності на Монументальній галявині переважають екзотичні хвойні рослини, зокрема *Picea abies* (L.) Karst. з численними декоративними формами, *P. pungens* Engelm. 'Coerulea', *P. canadensis* Britt., *P. obovata* Ledeb., *Abies balsamea* (L.) Mill., *A. fraseri* (Pursh) Poir., *A. concolor* Lindl. et Gord., *A. nordmanniana* (Stev.) Spach., багато декоративних форм *Thuja occidentalis* L., *T. plicata* D. Don, *Juniperus sabina* L., *J. sabina* 'Variegata', *J. communis* L., *Pinus sylvestris* L., *P. strobus* L., *Tsuga canadensis* Carr. тощо.

У праці І.Н. Гегельського [1], яка є результатом п'ятирічного (1948—1953) вивчення флори й архітекtonіки Монументальної галявини, викладено основні принципи планування її відкритих просторів і рослинних груп. Як відзначає автор, оформлення галявини було розпочато посадкою по її периферії дерев, асортимент яких підбирали з великою старан-

ністю протягом майже 50 років. Першою умовою оформлення було створення архітектурних вузлів, для яких установлювали масштаби і визначали місця, котрі узгоджувалися в загальній гармонії створюваного пейзажу. Подальші вдосконалення полягали в тому, що час від часу вводили, не порушуючи загальний ритм пейзажу, нові декоративні рослини (карликові форми ялини, садові форми ялівцю та інших чагарників), що надавало пейзажу більшої виразності.

Розглянуті І.Н. Гегельським [1] принципи створення пейзажних композицій на Монументальній галявині та її характеристичні ознаки можна узагальнити таким чином.

Монументальна галявина є найбільш великою і наймальовничішою у Тростянецькому парку. Вона являє собою центр композиції, в побудові якого задіяно майже п'яту частину флористичного складу парку.

Конфігурацію галявини і внутрішнє її планування використано таким чином, що протягом дня максимально освітлюються місця, де зібрана максимальна кількість садових форм місцевих і екзотичних видів дерев, що дало змогу комбінувати кольорові поєднання поодиноких дерев і декоративних груп, сприйняття яких посилюється світловими контрастами.

Художній вигляд галявини значною мірою визначається організацією різних за глибиною перспектив, що забезпечило планомірний розподіл декоративних груп та окремих екзотів по її території і легке сприйняття великої розмаїтості пейзажних картин.

Згідно з даними І.Н. Гегельського [1], на Монументальній галявині зростало близько

60 видів і форм деревних рослин (табл. 1). Основну роль у декоративному оформленні відігравали насадження із екзотичних і місцевих дерев на північному боці галявини (рис. 2, Б), які більшу частину дня гарно освітлювалися сонцем, що забезпечувало різноманітні вияви світлових і тінювих ефектів, створюваних кольорами, численними деревними силуетами та тінями дерев. Насадження, які обрамляли галявину з північного боку, складались із соснових і березових груп та масивів (див. рис. 2, Б, позначки f, g, h), на тлі яких була розташована велика розріджена група декоративних дерев, котра визначала північну межу галявини. На передньому плані цієї групи були розміщені найдекоративніші дерева, вдале поєднання

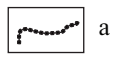
Таблиця 2. Зміни чисельності рослин та видового складу деревних груп і масивів, які обрамляють Монументальну галявину

Table 2. Changes of quantity of plants and specific composition of arboreal groups and arrays that frame the Monumental glade

Індекс деревної групи	Кількість рослин, екз.				Кількість таксонів			
	хвойних		листяних		хвойних		листяних	
	1958 р.	2018 р.	1958 р.	2018 р.	1958 р.	2018 р.	1958 р.	2018 р.
a**	—	6	—	1	1	3	—	1
b	18	34	2	6	4	5	2	3
c	47	48	23	51	7	6	6	5
d	47	Нові на- садження	3	Нові на- садження	1	Нові на- садження	3	Нові на- садження
e	—	Нові на- садження	105	Нові на- садження	—	Нові на- садження	8	Нові на- садження
f	30	77	19	15	4	3	9	6
g	15	17	76	89	2	2	9	8
h	31	60	54	18	5	4	8	6
i	161	67	157	124	8	5	10	6
k	91	32	5	6	6	6	2	3
l	106	39	6	42	8	4	3	5
m	35	27	19	9	4	4	7	4
n	41	27	150	120	4	5	12	9
o	19	14	14	10	4	5	4	4
p*	33	20	37	44	5	5	9	9
r*	126	80	14	79	11	10	7	12
Σ	800	548	684	614	26	18	27	20

П р и м і т к а. * У складі декоративної групи є куртини *Juniperus sabina* у 2018 р.; ** у складі декоративної групи є куртини *Juniperus sabina* у 1958 р. і 2018 р.

N o t e. * In composition a decorative group there is copsy *Juniperus sabina* in 2018; ** in composition a decorative group there is copsy *Juniperus sabina* in 1958 and in 2018.

а

б

в

г

д

е

є

ж

з

и

і

к

л

м

н

о

п

хвойні

листяні

могила І.М. Скоропадського

Рис. 2. Композиційна схема Монументальної галявини: А — 2018 р.; Б — 1958 р. [1];

а–г — індекси декоративних груп і масивів (див. табл. 2);

30:19 — пропорція між кількістю хвойних і листяних рослин;

а — межа галявини; б — дорога; в — змішана група з переважанням хвойних; г — змішана група з переважанням листяних; д — куртина *Juniperus sabina* L.;

1 — *Abies alba* Mill.; 2 — *Abies balsamea* (L.) Mill.; 3 — *Abies concolor* Lindl. et Gord.; 4 — *Abies fraseri* (Pursh) Poir.; 5 — *Abies nordmanniana* (Stev.) Spach; 6 — *Abies sibirica* Ledeb.; 7 — *Chamaecyparis pisifera* Sieb. et Zucc.; 8 — *Chamaecyparis pisifera* 'Filifera'; 9 — *Cryptomeria japonica* D. Don; 10 — *Juniperus communis* L.; 11 — *Juniperus sabina* L.; 12 — *Juniperus sabina* 'Variegata'; 13 — *Juniperus virginiana* L.; 14 — *Larix decidua* Mill.; 15 — *Picea abies* (L.) Karst.; 16 — *Picea abies* 'Aurea'; 17 — *Picea abies* 'Maxwellii'; 18 — *Picea abies* 'Mutabilis'; 19 — *Picea abies* 'Nana'; 20 — *Picea abies* 'Pendula'; 21 — *Picea abies* 'Pyramidalis'; 22 — *Picea abies* 'Remontii'; 23 — *Picea ajanensis* (Lindl. et Gord.) Fisch. ex Carr.; 24 — *Picea alcockiana* Carr.; 25 — *Picea canadensis* Britt.; 26 — *Picea obovata* Ledeb.; 27 — *Picea omorica* (Panc.) Purkyne; 28 — *Picea pungens* 'Glauca'; 29 — *Picea pungens* Engelm. 'Kosteriana'; 30 — *Pinus banksiana* Lamb.; 31 — *Pinus nigra* Arn.; 32 — *Pinus parviflora* Siebold et Zucc.; 33 — *Pinus sibirica* Du Tour; 34 — *Pinus sylvestris* L.; 35 — *Pinus strobus* L.; 36 — *Thuja occidentalis* L.; 37 — *Thuja occidentalis* 'Bodmer'; 38 — *Thuja occidentalis* 'Fastigiata'; 39 — *Thuja occidentalis* 'Globosa'; 40 — *Thuja occidentalis* 'Hoveja'; 41 — *Thuja occidentalis* 'Lutescens'; 42 — *Thuja occidentalis* 'Pumila'; 43 — *Thuja occidentalis* 'Vervaeneana'; 44 — *Thuja occidentalis* 'Wareana'; 45 — *Thuja plicata* D. Don.; 46 — *Tsuga canadensis* Carr.; 47 — *Acer platanoides* L.; 48 — *Acer platanoides* 'Schwedleri'; 49 — *Acer pseudoplatanus* L. 'Leopoldii'; 50 — *Aesculus hippocastanum* L.; 51 — *Aesculus hippocastanum* 'Umbraculifera'; 52 — *Berberis vulgaris* L.; 53 — *Betula pendula* Roth; 54 — *Betula pendula* 'Tristis'; 55 — *Caragana arborescens* Lam.; 56 — *Crataegus curvisepala* Lindm.; 57 — *Fraxinus excelsior* L.; 58 — *Fraxinus excelsior* 'Pendula'; 59 — *Fraxinus pennsylvanica* Marsh.; 60 — *Gleditsia triacanthos* L.; 61 — *Juglans cinerea* L.; 62 — *Juglans nigra* L.; 63 — *Lonicera nigra* L.; 64 — *Morus alba* L. 'Pendula'; 65 — *Populus alba* L.; 66 — *Populus × canescens* (Ait.) Smith; 67 — *Robinia pseudoacacia* L.; 68 — *Quercus robur* L.; 69 — *Quercus robur* 'Fastigiata'; 70 — *Salix fragilis* L.; 71 — *Syringa vulgaris* L.; 72 — *Tilia cordata* Mill.; 73 — *Ulmus laevis* Pall.

Нові насадження: е — *Abies alba* Mill.; є — *Maackia amurensis* Rupr. et Maxim.; ж — *Pinus sylvestris* L.; з — *Betula pendula* Roth; и — *Rhus typhina* L.; і — *Cercis canadensis* L.; к — *Viburnum opulus* L. 'Sterilis'; л — *Picea pungens* Engelm. 'Argentea'; м — *Picea abies* (L.) Karst.; н — *Liriodendron tulipifera* L.; о — *Catalpa bignonioides* Walt.; п — суміш видів: *Picea abies*, *Pinus sylvestris*, *Thuja occidentalis* L.; *Pseudotsuga mensiesii* (Mirb.) Franko.

Fig. 2. Composition chart of the Monumental glade : А — 2018; Б — 1958 [1];

а–г are indexes of decorative groups and arrays (see a Table 2); 30:19 — proportion between the amount of coniferous and leafy plants; а — limit of glade; б — road; в — the mixed group with predominance of coniferous; г — the mixed group with predominance of foliage; д — copsy of *Juniperus sabina* L.;

1 — *Abies alba* Mill.; 2 — *Abies balsamea* (L.) Mill.; 3 — *Abies concolor* Lindl. et Gord.; 4 — *Abies fraseri* (Pursh) Poir.; 5 — *Abies nordmanniana* (Stev.) Spach; 6 — *Abies sibirica* Ledeb.; 7 — *Chamaecyparis pisifera* Sieb. et Zucc.; 8 — *Chamaecyparis pisifera* 'Filifera'; 9 — *Cryptomeria japonica* D. Don; 10 — *Juniperus communis* L.; 11 — *Juniperus sabina* L.; 12 — *Juniperus sabina* 'Variegata'; 13 — *Juniperus virginiana* L.; 14 — *Larix decidua* Mill.; 15 — *Picea abies* (L.) Karst.; 16 — *Picea abies* 'Aurea'; 17 — *Picea abies* 'Maxwellii'; 18 — *Picea abies* 'Mutabilis'; 19 — *Picea abies* 'Nana'; 20 — *Picea abies* 'Pendula'; 21 — *Picea abies* 'Pyramidalis'; 22 — *Picea abies* 'Remontii'; 23 — *Picea ajanensis* (Lindl. et Gord.) Fisch. ex Carr.; 24 — *Picea alcockiana* Carr.; 25 — *Picea canadensis* Britt.; 26 — *Picea obovata* Ledeb.; 27 — *Picea omorica* (Panc.) Purkyne; 28 — *Picea pungens* 'Glauca'; 29 — *Picea pungens* Engelm. 'Kosteriana'; 30 — *Pinus banksiana* Lamb.; 31 — *Pinus nigra* Arn.; 32 — *Pinus parviflora* Siebold et Zucc.; 33 — *Pinus sibirica* Du Tour; 34 — *Pinus sylvestris* L.; 35 — *Pinus strobus* L.; 36 — *Thuja occidentalis* L.; 37 — *Thuja occidentalis* 'Bodmer'; 38 — *Thuja occidentalis* 'Fastigiata'; 39 — *Thuja occidentalis* 'Globosa'; 40 — *Thuja occidentalis* 'Hoveja'; 41 — *Thuja occidentalis* 'Lutescens'; 42 — *Thuja occidentalis* 'Pumila'; 43 — *Thuja occidentalis* 'Vervaeneana'; 44 — *Thuja occidentalis* 'Wareana'; 45 — *Thuja plicata* D. Don.; 46 — *Tsuga canadensis* Carr.; 47 — *Acer platanoides* L.; 48 — *Acer platanoides* 'Schwedleri'; 49 — *Acer pseudoplatanus* L. 'Leopoldii'; 50 — *Aesculus hippocastanum* L.; 51 — *Aesculus hippocastanum* 'Umbraculifera'; 52 — *Berberis vulgaris* L.; 53 — *Betula pendula* Roth; 54 — *Betula pendula* 'Tristis'; 55 — *Caragana arborescens* Lam.; 56 — *Crataegus curvisepala* Lindm.; 57 — *Fraxinus excelsior* L.; 58 — *Fraxinus excelsior* 'Pendula'; 59 — *Fraxinus pennsylvanica* Marsh.; 60 — *Gleditsia triacanthos* L.; 61 — *Juglans cinerea* L.; 62 — *Juglans nigra* L.; 63 — *Lonicera nigra* L.; 64 — *Morus alba* L. 'Pendula'; 65 — *Populus alba* L.; 66 — *Populus × canescens* (Ait.) Smith; 67 — *Robinia pseudoacacia* L.; 68 — *Quercus robur* L.; 69 — *Quercus robur* 'Fastigiata'; 70 — *Salix fragilis* L.; 71 — *Syringa vulgaris* L.; 72 — *Tilia cordata* Mill.; 73 — *Ulmus laevis* Pall.

New planting: е — *Abies alba* Mill.; є — *Maackia amurensis* Rupr. et Maxim.; ж — *Pinus sylvestris* L.; з — *Betula pendula* Roth; и — *Rhus typhina* L.; і — *Cercis canadensis* L.; к — *Viburnum opulus* L. 'Sterilis'; л — *Picea pungens* Engelm. 'Argentea'; м — *Picea abies* (L.) Karst.; н — *Liriodendron tulipifera* L.; о — *Catalpa bignonioides* Walt.; п — the mixed group of species: *Picea abies*, *Pinus sylvestris*, *Thuja occidentalis* L.; *Pseudotsuga mensiesii* (Mirb.) Franko.

декоративних якостей яких визначало художній вигляд пейзажу в цілому та композиційний центр північної частини галявини. До зеленого ансамблю північної частини входило більше половини видового складу насаджень галявини: *Picea pungens* Engelm. 'Kosteriana', *P. pungens* 'Glauca', *P. obovata*, *P. canadensis*, *P. abies*, *P. abies* 'Aurea', *P. abies* 'Nana', *P. abies* 'Pendula', *Abies alba* Mill., *Abies balsamea*, *Abies nordmanniana*, *Betula pendula* Roth, *Thuja occidentalis*, *T. occidentalis* 'Globosa', *T. plicata*, *Syringa vulgaris* L., *Larix decidua* Mill., *Juniperus sabina*, *Juniperus sabina* 'Variegata', *Tsuga canadensis*, *Pinus parviflora* Siebold et Zucc., *P. strobus*, *P. sibirica* Du Tour, *P. sylvestris*, *Quercus robur* 'Fastigiata', *Fraxinus excelsior* 'Pendula', *Aesculus hippocastanum* L., *Gleditsia triacanthos* L., *Populus alba* L., *Acer platanoides* L., *Fraxinus pennsylvanica* Marsh., *Caragana arborescens* Lam., *Juglans nigra* L.

Система перспектив на Монументальній галявині була сформована шляхом поділу її території куртинами, деревними групами різної геометричної форми та окремими деревами на дрібніші ділянки. Так, певну роль у побудові перспектив відіграла декоративна група дерев, яка первісно мала форму щільно посадженої зеленої куліси і складалася із хвойних та листяних дерев різних видів, серед яких переважали хвойні: *Picea abies*, *P. a.* 'Remontii', *P. pungens* Engelm. 'Glauca', *Abies fraseri* (Pursh) Poir., *A. nordmanniana*, *Pinus nigra* Arn., *P. sylvestris*, *Aesculus hippocastanum*, *Betula pendula*, *Quercus robur* L., *Ulmus scabra* Mill. Зелена куліса перетинала галявину в центральній частині зі сходу на захід і розділяла її на дві частини: північну та південну (див. рис. 2, Б). У північній частині відразу визначилася глибока перспектива зі заходу на схід, а в південній частині в південно-східному напрямку перспектива визначилася лише після створення масивної соснової групи «і» у найширшому місці галявини. Вдале розміщення багатого асортименту рослин з урахуванням чергування різних за глибиною планів дало змогу показати найбільш цікаві перспективи пейзажу. Пейзажі галявини пов'язані з деревними групами і масивами, розташованими за межами галявини, які, оточую-

чи її, також беруть участь у побудові перспектив. Закриті насадженнями ділянки окружної дороги чергуються з відкритими ділянками, з видових точок яких проглядаються в різних напрямках високохудожні пейзажі. Таке чергування надає парковим пейзажам динамічність.

Більшість деревних рослин у середині минулого століття мали вік 70—85 років, тому протягом останніх 60 років з насаджень випало багато дерев, які досягли вікової межі в умовах дендрологічного парку, що призвело до помітного прорідження як фонових масивів, так і декоративних груп, або до повного їх руйнування. Внаслідок таких змін відбулися зміни в конфігурації та розмірах галявини. Так, у південно-західній частині галявини повністю випали насадження фонових груп «d» і «e» (див. рис. 2, Б). Натомість здійснено нові посадки рослин хвойних і листяних видів: *Picea pungens* 'Argentea', *Pseudotsuga mensiesii*, *Thuja occidentalis*, *Picea abies*, *Pinus sylvestris*, *Rhus typhyna*, *Betula pendula*, *Catalpa bignonioides* (див. рис. 2, А). У північно-східній частині галявини фонові групи «h», яка раніше складалася переважно із листяних видів, перетворилася з часом на групу з переважанням хвойних видів і значна її площа нині зайнята рослинами *Abies alba*. Значних змін у видовому складі зазнала також найдекоративніша панорама на північній межі галявини. Зі складу цієї групи випали такі види, як *Gleditsia triacanthos*, *Juglans nigra*, *Caragana arborescens*, *Populus alba* L., *Betula pendula*, *Fraxinus pennsylvanica*, *Picea pungens* 'Glauca', *P. canadensis*, *P. abies* 'Aurea', *Syringa vulgaris* L., *Pinus sylvestris*, *Abies nordmanniana*, *Juniperus communis*, *Picea pungens* 'Kosteriana', *P. obovata*, *Acer platanoides* 'Schwedleri', *Fraxinus excelsior* 'Pendula', *Picea abies* 'Nana'.

Унаслідок істотного відпаду дорослих рослин, особливо хвойних, у різних місцях галявини відбулися певні зміни в системі перспектив: помітно збільшилася площа вільного простору; галявина стала більш прозорою і розкритою в зовнішньому оточенні, що збільшило вихід багатьох перспектив за її межі. Значних змін зазнала зелена куліса в центрі галявини.

З її складу випали *Thuja plicata*, *Picea pungens* 'Glauca', *Picea abies* 'Aurea', *Aesculus hippocastanum*, *Juniperus sabina* 'Variegata', *Quercus robur*, *Picea abies* 'Pyramidalis'. Натомість здійснено посадки рослин *Abies alba*, *Maackia amurensis* Rupr. et Maxim., *Viburnum opulus* L. 'Sterilis', *Cercis canadensis* L., *Liriodendron tulipifera* L.

Висновки

Як свідчить аналіз динаміки видового складу ландшафтних насаджень, з часом він зазнає істотних змін як з природних причин (вікові аспекти, міжвидова конкуренція, індивідуальні особливості рослин тощо), так і внаслідок антропогенного впливу.

Основною причиною відпаду екзотичних дерев, використаних для декоративного оформлення Монументальної галявини, є досягнення ними вікової межі в умовах дендрологічного парку. Відпад багатьох дерев призвів до помітного розрідження як фонових масивів, так і декоративних груп, або до їх повної деградації. Внаслідок таких змін відбулися помітні зміни в конфігурації та розмірах галявини.

Використання в декоративному оформленні галявини куртин і деревних груп різної геометричної форми, зелених куліс та окремих дерев забезпечило поділ її просторої території на дрібніші ділянки, що створило умови для повнішого сприйняття близьких і віддалених мальовничих перспектив. Створенню перспектив сприяла також органічна ув'язка пейзажів галявини з деревними групами і масивами, розташованими за її межами. За 60-річний період відбулися суттєві зміни у системі перспектив Монументальної галявини: помітно збільшилася площа вільного простору; галявина стала більш прозорою і розкритою в зовнішньому оточенні, що збільшило вихід багатьох перспектив за її межі.

Для підтримання високої декоративності насаджень є потреба у проведенні постійного моніторингу їх стану і спрямуванні трансформаційних змін у бік поліпшення. З цією метою необхідно постійно здійснювати певний комплекс оптимізаційних заходів. Відновлення декоративних груп галявини неможливе без

видалення експансивних місцевих видів дерев, які інтенсивно витісняють екзотичні види. Проведення рубок догляду нині законодавчо обмежене.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Гегельский И.Н. Пейзажные композиции зеленых насаждений на Первомайской поляне в Тростянецком парке / И.Н. Гегельский // Акклиматизация растений. Тр. Ботан. сада АН УССР. — К., 1958. — Т. 5. — С. 133—146.
2. Дендрофлора України. Дикорослі та культивовані дерева й куші. Голонасінні: Довідник / [М.А. Кохно, В.І. Гордієнко, Г.С. Захаренко та ін.]; за ред. М.А. Кохна, С.І. Кузнецова. — К.: Вища шк., 2001. — 205 с.
3. Дендрофлора України. Дикорослі та культивовані дерева й куші. Покритонасінні: Довідник. Частина 1 / [М.А. Кохно, Л.І. Пархоменко, А.У. Зарубенко та ін.]; за ред. М.А. Кохна. — К.: Фітосоціоцентр, 2002. — 447 с.
4. Дендрофлора України. Дикорослі та культивовані дерева й куші. Покритонасінні: Довідник. Частина 2 / [М.А. Кохно, Н.М. Трофименко, Л.І. Пархоменко та ін.]; за ред. М.А. Кохна та Н.М. Трофименко. — К.: Фітосоціоцентр, 2005. — 715 с.
5. Косаревский И.А. Тростянецкий парк / И.А. Косаревский. — К.: Гос. изд-во лит-ры по строительству и архитектуре УССР, 1964. — 98 с.
6. Лыпа А.Л. Дендропарк «Тростянець» / А.Л. Лыпа, Г.А. Степунин. — К.: Гос. изд-во с.-х. лит-ры УССР, 1951. — 72 с.
7. Рубцов Л.И. Декоративный облик дендропарка «Тростянець» // Бюл. ГБС. — 1952. — Вып. 11. — С. 14—20.

Рекомендував Ю.О. Клименко

Надійшла 04.04.2019

REFERENCES

1. Gegelskiy, I.N. (1958), Peyzazhnyie kompozitsii zelyonyih nasazhdeniy na Pervomayskoy polyane v Trostyanset'skom parke [Landscape compositions of green plantations on the Mayday glade in Trostyanset'sk park]. Akklimatizatsiya rasteniy [Acclimatization of plants]. Kyiv: Izd-vo AN USSR, pp. 133—146.
2. Kohno, M.A., Gordienko, V.I., Zaharenko, G.S. et al. (2001) Dendroflora Ukrainy. Dikorosli ta kultivovani dereva y kushi. Golonasinni: Dovidnik [Dendroflora of Ukraine. Wild and cultivated trees and bushes. Gymnosperms. Handbook]. Kyiv: Vischa shk., 205 p.
3. Kohno, M.A., Parhomenko, L.I., Zarubenko, A.U. et al. (2002), Dendroflora Ukrainy. Dykorosli ta kuljtyvovani dereva i kushhi Pokrytonasinni: Dovidnyk Chastyna 1.

- [Dendroflora of Ukraine. Wild and cultivated trees and shrubs. Angiosperms. Part I. Handbook]. Kyiv: Fitosotsiotsentr, 447 p.
4. Kohno, M.A., Trofyumenko, N.M. and Parhomenko, L.I. (2005), Dendroflora Ukrainy. Dykorosli ta kuljtyvovani dereva i kushhi. Pokrytonasinni. Dovidnyk. Chastyna 2 [Dendroflora of Ukraine. Wild and cultivated trees and shrubs. Angiosperms. Part 2. Handbook]. Kyiv: Fitosotsiotsentr, 715 p.
 5. Kosarevskiy, I.A. (1964), Trostyanetskiy park [Trostyanetskiy park]. Kyiv: Gos. izd-vo lit-ryi po stroitelstvu i arhitekture USSR, 98 p.
 6. Lyipa, A.L. and Stepunin, G.A. (1951), Dendropark «Trostyanets» [Dendropark Trostyanets]. K.: Gos. izd-vo s.-h. lit-ryi USSR, 72 p.
 7. Rubtsov, L.I. (1952), Dekorativniy oblik dendroparka «Trostyanets» [Decorative look of Dendropark Trostyanets]. Byul. GBS, vyp. 11, pp. 14—20.

Recommended by Yu.O. Klymenko
Received 04.04.2019

В.А. Медведев, А.А. Ильенко

Государственный дендрологический парк «Тростянец» НАН Украины, Украина, Черниговская обл., Ичнянский р-н, с. Тростянец

МОНУМЕНТАЛЬНАЯ ПОЛЯНА
ГОСУДАРСТВЕННОГО ДЕНДРОЛОГИЧЕСКОГО
ПАРКА «ТРОСТЯНЕЦ» НАН УКРАИНЫ:
ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ,
ТЕНДЕНЦИИ ИЗМЕНЕНИЙ
КОМПОЗИЦИОННОЙ СТРУКТУРЫ,
СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ

Цель — установить изменения в композиционной структуре Монументальной поляны дендропарка «Тростянец» НАН Украины за последние 60 лет, оценить ее современное состояние.

Материал и методы. Объект исследований — пейзажные элементы Монументальной поляны государственного дендропарка «Тростянец» НАН Украины (большие и малые декоративные древесные группы, куртины, одиночные деревья, опушка). Изменения композиционной структуры Монументальной поляны определяли путем сопоставления данных, приведенных в публикациях И.Н. Гегельского (1958) и И.А. Косаревского (1964), с результатами, полученными нами в 2017—2018 гг. Определяли изменения в качественном и количественном флористическом со-

ставе декоративного оформления поляны и ее окаймления, в конфигурации как отдельных декоративных групп и открытых пространств, так и поляны в целом, в системе перспектив и дорожной сети. Для этого в 2017—2018 гг. проведена инвентаризация насаждений поляны с поштучным учетом древесных растений каждого вида и обмеры диаметра ствола на высоте 1,3 м над уровнем почвы, отдельных декоративных групп и боковых ответвлений поляны.

Результаты. За последние 60 лет выпало много деревьев, что привело к заметной разреженности как фоновых массивов, так и декоративных групп, или к полному их разрушению. Вследствие таких превращений произошли изменения в конфигурации и размерах поляны. Система перспектив на Монументальной поляне была сформирована путем деления ее территории куртинами, древесными группами разной геометрической формы и отдельными деревьями на более мелкие участки. Пейзажи поляны органически увязаны с древесными группами и массивами, расположенными за пределами поляны, которые, окаймляя ее, также образуют перспективы. Произошли изменения в системе перспектив Монументальной поляны: заметно увеличилась площадь свободного пространства; поляна стала более прозрачной и раскрытой, что увеличило выход многих перспектив за ее пределы.

Выводы. Как свидетельствует анализ динамики видового состава ландшафтных насаждений, с течением времени он претерпевает существенные изменения как по естественным причинам (возрастные аспекты, межвидовая конкуренция, индивидуальные особенности растений и т.п.), так и вследствие антропогенного влияния. Основной причиной заметного отпада экзотических деревьев, использованных для декоративного оформления Монументальной поляны, является достижение ими возрастного предела в условиях дендрологического парка. Для поддержания высокой декоративности насаждений необходимо проведение постоянного мониторинга их состояния и изменение направленности трансформационных изменений в сторону улучшения. С этой целью необходимо постоянно осуществлять определенный комплекс оптимизационных мероприятий. Восстановление декоративных групп поляны невозможно без удаления местных видов, которые заняли место экзотических растений. Проведение рубок ухода ныне ограничено.

Ключевые слова: дендрологический парк, Монументальная поляна, композиционная структура, изменения.

V.A. Medvedev, O.O. Ijjenko

State Dendrological Park *Trostjanets*,
National Academy of Sciences of Ukraine,
Ukraine, Chernigov Region, Ichnyjansky District,
village Trostjanets

MONUMENTAL GLADE OF STATE DENDROLOGY
PARK *TROSTJANETS* OF THE NAS OF UKRAINE:
FEATURES OF FORMING, TENDENCY
OF CHANGES OF COMPOSITION STRUCTURE,
MODERN STATE

Objective — to set changes in the composition structure of the Monumental glade of state dendropark *Trostjanets* of the NAS of Ukraine for the last 60 and to give the estimation of her modern state.

Material and methods. An object of researches — landscape elements of the Monumental glade (decorative arboreal groups, copsy, single trees, edge of a forest). The changes of composition structure of the Monumental glade determined by comparison of the data driven to the publications of I.N. Gegelskiy (1958) and I.A. Kosarevskiy (1964) with the data got by us in 2017—2018. Determined change in quality and quantitative floristic composition of decorative registration of glade and her bordering, in configuration of both separate decorative groups and open-space and glade on the whole, in the system of prospects and roadnet. For this purpose in 2017—2018 taking of inventory of planting of glade is conducted, measurements of separate decorative groups and lateral branches are produced.

Results. For the last many trees fell out 60, that resulted in the noticeable rarity of both base-line arrays and deco-

rative groups or to their complete destruction and to the changes in configuration and sizes of glade. The system of prospects of glade was formed by the division of her spacious territory and different geometrical form copsy by arboreal groups and separate trees on moreshallow areas. The landscape of glade are organically tied up with arboreal groups and arrays that is located outside a glade and, bordering her, also participate in the construction of prospects. Certain changes happened in the system of prospects of the Monumental glade: the area of free space increased notably; a glade became more transparent and exposed, that increased the exit of many prospects after her.

Conclusions. Both the analysis of dynamics of specific-composition of the landscape planting testifies, in time in him there are substantial changes both on natural reason (age-old aspects, interspecific competition, individual features of plants etc.) and because of anthropogenic influence. Principal reason of noticeable of the exotic trees used for decorative registration of the Monumental glade is an achievement by them the age-related border in the conditions of dendrology park. For maintenance of high decorative-ness of planting realization of the permanent monitoring of their state and change of orientation of transformation changes are needed toward an improvement. To that end it is necessary constantly to conduct the certain complex of optimization measures. Renewal of decorative groups of glade is impossible without moving away of local kinds that took the place of exotic plants. Realization of deck-houses of care limits now.

Key words: dendrology park, Monumental glade, composition structure, changes.